

Open data provincies scheept nieuwe vraag

Van vrijblijvendheid naar verbinding

Sinds 2007 zijn provincies aan de slag met open data. Om te beginnen met geo-informatie. Wat in 2008 als pilot begon, is in 2013 uitgegroeid tot de gezamenlijke provinciale voorziening om geo-informatie aan te bieden voor hergebruik. Het Provinciaal GeoRegister (PGR) bevat ruim 1000 metadatabestanden van provinciale datasets, straks ook aangevuld met metadata van services. Het aanbod is op orde, maar slagen provincies er in gebruikers te bedienen? Hoe worden de provinciale gegevens hergebruikt en welke nieuwe vragen worden door het gebruik opgeworpen? In dit artikel komen bedrijfsleven, onderzoeksinstituten, overheid en onderwijs aan het woord. Zij geven antwoord op bovenstaande vragen.

Door Sytske Postma en Johan Arragon

Eén voor allen, allen voor één

Na het verschijnen van de beleidsnota Gideon in 2007 sloegen de geomedewerkers van provincies de handen ineen. Met het programma ProGideon gaven zij invulling aan de doelstellingen een duurzame infrastructuur voor provinciale geo-informatie te realiseren, geo-informatie als open data beschikbaar te stellen en door samen te werken op efficiënte manier te voldoen aan wettelijke verplichtingen (INSPIRE). Binnen dit programma werd een register gerealiseerd, een catalogus van provinciale geodata. Daarin bieden provincies hun metadata aan waarmee hun data - die bij de bron blijven staan - via webservices kunnen worden gedownload. Het Provinciaal GeoRegister (PGR) is nu volwaardig onderdeel van de INSPIRE-infrastructuur. De gegevens zijn gratis beschikbaar en vrij te hergebruiken; de Creative Commons Public Domain Mark is van toepassing. Gegevens die in het PGR staan, worden door het Nationaal GeoRegister (NGR) geharvest. Tot zover is het aanbod goed op orde!

Maar provincies doen meer: ze sturen op kwaliteit van metadata, zowel technisch als inhoudelijk. Hiervoor zijn twee werkgroepen actief: de werkgroep Standaarden voor de technische kant en de Redactieraad voor de inhoudelijke.

Denk hierbij aan het opstellen van kwaliteitsrichtlijnen voor het maken van metadata en het uitvoeren van monitoring op de metadata. De Redactieraad stimuleert eenduidigheid in de metadata, door het stroomlijnen van trefwoorden en titels. Ook stellen ze jaarlijks een Publicatiekalender op, zodat gebruikers er zicht op hebben welke bestanden wanneer beschikbaar komen. In de nieuwe release van het PGR krijgt de Publicatiekalender een meer prominente plaats. Bestanden worden als groep geordend, zodat gebruikers met één klik inzichtelijk hebben welke provincies over dat thema bestanden hebben. Het streven is dit in 2014 te implementeren.

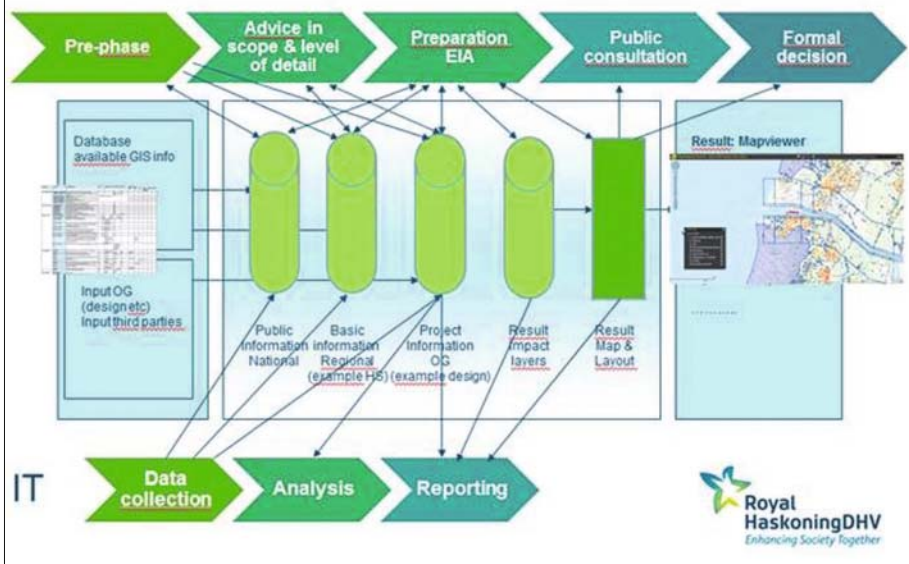
Gebruiker is gesprekspartner

Ook is er een Gebruikersraad ingericht, met vertegenwoordiging uit bedrijfsleven, overheid, onderzoeksinstituten en onderwijs. Deze groep komt twee keer per jaar bijeen en is een belangrijk overleg om wensen en opmerkingen over het PGR (functionaliteit en aanbod) binnen te halen. En het blijft niet alleen bij luisteren. De wensen lopen gewoon mee in het releaseproces. De leden van de Gebruikersraad zijn enthousiast over het PGR en tegelijkertijd kritisch. Wat gebeurt er eigenlijk wanneer aanbod en vraag samenkomen?

Gebruikersraad PGR in gesprek, met uiterst links Jan Klein Kranenburg, midden achter Kees Schotten, rechts daarvan Marien de Bakker en tweede van rechts Geert van Oorschot.

Proces Environmental Impact Assessment

Figuur 2 Afstemmen van workflow en dataflow binnen milieu-effectrapportages.

Bedrijfsleven is altijd op zoek naar data

Geert van Oorschot, projectmanager geo-informatie bij RoyalHaskoningDHV, vertelt spontaan dat het bedrijfsleven altijd op zoek is naar data. De adviesgroep waar hij werkt laat zich het beste omschrijven als een centre of excellence, dat over businesslines heen werkt. Het gaat om meer dan alleen kaartjes maken, het gaat om het vormen van bruggen tussen disciplines en het stimuleren van interactie. "Wij proberen bewust de workflow van werkprocessen en het gebruik van informatie te organiseren. We gaan na welke informatie specialisten nodig hebben. Het is prettig als we de basisinformatie al beschikbaar hebben. Dat scheelt niet alleen tijd, maar ze gebruiken dan ook dezelfde basisinformatie. Het gaat om bijvoorbeeld topografie, CBS bevolkingsdichtheid en Natura2000. Al die informatie op landelijk en provinciaal niveau ontsluiten we in een viewer en deze is voor alle projectbetrokkenen beschikbaar. Specifieke projectinformatie en geanalyseerde gegevens komen in de loop van het project ook in de viewer. Zo kleurt het plaatje zich steeds verder in."

Interactieve MER

Een concreet voorbeeld is de milieueffectrapportage zeetoeegang IJmond. De sluizen in het Noordzeekanaal zijn niet breed genoeg voor grote schepen en verbreding is MER-plichtig. Het intensief geïntegreerd toepassen van geo-informatietechnologie is een pilot voor het bedrijf. "In de pilot streven we twee doelen na," zegt Geert hierover, "Ten eerste het afstemmen van werkprocessen en dataflow. Ten tweede willen we als resultaat een meer interactieve publicatie van MER maken." Normaal is een MER zeer omvangrijk, er wordt veel papier geproduceerd. Daarbij is het MER-onderzoek vaak in stukjes opgeknipt, elke discipline doet zijn onderzoek. Het bij elkaar brengen van de benodigde gegevens heeft voordelen. Er kan efficiënter met informatie worden omgegaan, onderzoeken kunnen sneller in samenhang met elkaar worden gezien en de communicatie met het projectteam, de opdrachtgever en belanghebbenden wordt veel beeldender. "Je kan je voorstellen dat op inspraakavonden de discussie zal gaan over de varianten en de effecten die op kaart gepresenteerd worden. Je maakt transparanter welke informatie aan de basis heeft gelegen van de beoordeling. De betrokkenheid van de opdrachtgever zal naar verwachting in het gehele proces ook groter zijn, simpelweg omdat een plaatje veelzeggend is."

Actualiteit, versiebeheer en volledigheid wekken vertrouwen

Registers zoals het PGR spelen een belangrijke rol. Zij zijn de bron van veel basisinformatie. RoyalHaskoningDHV gebruikt bij voorkeur de

services die via het PGR worden gevonden in plaats van alle gegevens te downloaden. Wordt dit laatste gedaan, dan is er intern datamanagement nodig. Door de services te gebruiken laat de gebruiker het datamanagement bij de aanbieder en verzekert hij zich ervan de actuele gegevens te gebruiken. Travelling light, zeg maar. "Door onze werkwijze stellen we groot vertrouwen in de aanbieder van informatie. Wanneer wij bijvoorbeeld de service voor ganzenfoerageergebieden gebruiken, dan gaan wij uit van de meest actuele versie. Dat is wat het PGR belooft, maar kunnen we er ook op vertrouwen? En daarbij, wanneer er actualisatie van gegevens plaatsvindt, dan willen wij dat tijdig weten. Want misschien zijn de oudere gegevens voor de MER nog relevant. In dat geval downloaden we de oude versie alsnog."

Geert pleit voor goed versiebeheer bij de aanbieder, actualiteit en volledigheid van het aanbod. Pas dan kan er voldoende vertrouwen bij de gebruiker zijn om een voorziening als het PGR te gebruiken als framework met actuele en betrouwbare informatie. Dat scheelt veel tijd, ook voor de aanbieder, omdat hij minder vragen krijgt over de actualiteit van de gegevens en verzoeken om uitlevering, en dat levert meer kwaliteit op. En dat vertaalt zich ook terug in producten die het bedrijfsleven kan leveren.

Onderzoeksinstituten krijgen meer tijd voor de inhoud

Kees Schotten werkt als wetenschappelijk onderzoeker Sector Informatie, Data en Methoden bij het Planbureau voor de Leefomgeving en is PGR-gebruiker van het eerste uur. "Begin jaren '90 werkte ik met collega's aan de Gebiedenatlas, een atlas die de staat van de leefomgeving presenteerde. Daarvoor moesten we voor elke nieuwe versie van de atlas steeds alle provincies af om de actuele

gegevens op te vragen. Sinds provincies veel van hun geo-informatie via het PGR ontsluiten, is dit proces veel efficiënter geworden. Zo scheelt ons het PGR zo'n half jaar aan manwerk en is de doorlooptijd teruggebracht van anderhalf jaar naar één druk op de knop."

Het PBL doet onderzoek en analyses voor ondersteuning van het beleid en de politieke besluitvorming in Den Haag. Als onafhankelijk instituut kan het kritische noten kraken. Bij welke analyse dan ook is geo-informatie belangrijk, niet alleen die van provincies. Het Compendium voor de Leefomgeving, waar in kaart en verhaal feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte worden gegeven, is zo'n toepassing. "We gebruiken het PGR op twee manieren. We downloaden gegevens en zetten die in onze eigen SDI," vertelt Kees, "Hierdoor zijn we in staat historie van bepaalde gegevens op te bouwen. Dit is voor het Compendium belangrijk, omdat we de ontwikkeling in leefomgevingsaspecten willen laten zien. Het PGR biedt namelijk vooral de actuele provinciale gegevens aan. Ook gebruiken we services van provincies rechtstreeks in viewers. De INSPIRE-service van de stiltegebieden is zo'n voorbeeld. We pakken de wms op, wijzigen onderweg de legenda en presenteren de stiltegebieden in het Compendium op zo'n manier dat deze in onze opmaak past." Wijzigingen bij provincies zijn dan ook direct zichtbaar in de kaart. Het ultieme 'data bij de bron concept'. Door de efficiëntere werkwijze blijft er voor mensen als Kees meer tijd over voor de inhoud. "Bovendien," vervolgt Kees, "de informatie in het PGR is hiermee uit het (technische) geodomein gehaald en in het inhoudelijk domein geplaatst. En zo heeft geo-informatie direct toegevoegde waarde. Dat is een grote stap mogelijk dank zij het PGR". Het rechtstreeks gebruik van services stelt wel eisen; de stabiliteit is cruciaal. Nu is deze voor de INSPIRE-services gewaarborgd, maar geldt niet per se voor de andere provinciale services.

beheerder van de tool en zo kent Jan van Arkel, Jan Klein Kranenburg.

Jan Klein Kranenburg is projectadviseur bij Rijkswaterstaat, directie Leefomgeving. Hij houdt zich daar bezig met bodeminformatiebeheer binnen het programma Bodem+. In de missie een duurzaam gebruik van het bodem- en grondwatersysteem te realiseren, vormt Bodem+ een schakel tussen beleidsvorming door ministeries en de uitvoeringspraktijk van provincies, gemeenten en waterschappen.

WKO Tool gebruikt provinciale datasets

De beide Jannen zijn betrokken geraakt bij het PGR vanwege die WKO-Tool. Kansen voor WKO worden niet alleen bepaald door de kenmerken van de ondergrond, maar ook door beleidsmatige beperkingen die er gelden. Voor de toepassing van WKO zijn boringen in de ondergrond nodig om het grondwater te kunnen gebruiken. In sommige gebieden mag dat niet, zoals waterwingebieden, of gelden er restricties, zoals in de EHS, of zijn er risico's, zoals bodemverontreiniging. Die beperkingen komen deels van de provincies. In plaats van steeds bij afzonderlijke provincies de actuele gegevens op te moeten halen, is de WKO Tool enorm geholpen met één centrale locatie die altijd de actuele gegevens van de provincies levert, gegevens die als dataservice rechtstreeks op de tool kunnen worden aangesloten. Vandaar dat zij in gesprek gingen met het PGR.

Jan van Arkel ziet dat de afgelopen jaren

informatie steeds meer eenduidig ontsloten wordt. "Dat is fijn. Datasets kunnen daardoor geharvest worden door het NGR en dan heb je zo maar, in plaats van een provinciale dataset, een landelijke dataset. Dit voorkomt heel wat bewerkingen en maakt landelijke studies een stuk makkelijker. Een mooi voorbeeld is dat we voor de WKO Tool Nederland informatie uit het NGR (EHS, Natura2000, AMK en aardkundige monumenten) hebben kunnen gebruiken. Dat is alleen mogelijk dankzij het PGR."

Ideaal is de relatie WKO-tool – PGR nog niet, merkt Jan Klein Kranenburg op. Zo vindt hij het jammer dat in de zomer van 2012 het streven naar harmonisatie is losgelaten. Immers, de WKO Tool heeft behoefte aan geharmoniseerde landsdekkende datasets. Daar staat wat Jan betreft een uitstekend werkende Gebruikersraad tegenover, waarin de provincies goed luisteren naar de vragen van de gebruikers.

Provincies zijn spin in het web

Aanbevelingen hebben ze ook nog wel aan het adres van het PGR. "Provincies zitten als een spin in het web," zegt Jan Klein Kranenburg, "Ze zouden een rol moeten spelen in de landelijke vraagarticulatie, het verduidelijken van de behoefte aan geo-informatie, die vragen te stroomlijnen en bij elkaar te brengen. Aan de Laan van de Leefomgeving (een denkmodel om te komen tot een samenhangend aanbod van informatie over de fysieke leefomgeving in het kader van

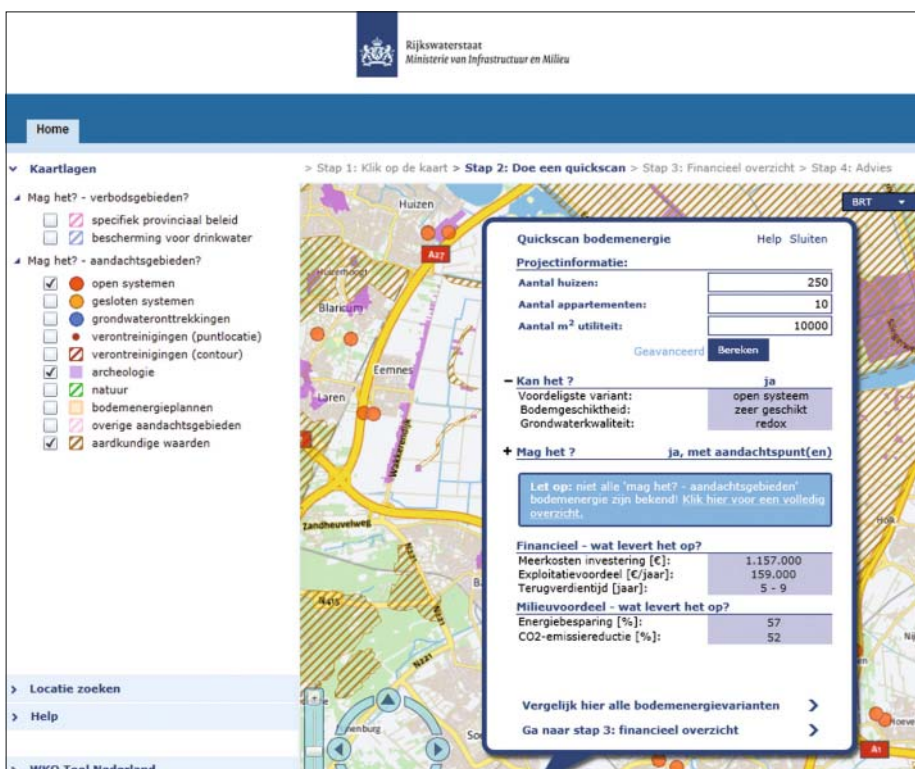
de Omgevingswet) komen de zogenaamde huizen te staan. Dit zijn perfecte plaatsen om de landelijke vraagarticulatie voor de domeinen waar de provincies over gaan te organiseren. Een kans om de dienstverlening te verbeteren." En natuurlijk Jans oude wens: "Meer harmonisatie van gegevens. Met name voor de landelijke afnemers is dit vereist."

Ook technisch gezien valt er nog wat te wensen over, vindt Jan van Arkel. Zo zouden de zoekresultaten wat Jan betreft wat specifiekere mogen zijn. Nu krijg je (te)veel resultaten, waarvan niet altijd duidelijk is of, en zo ja hoe, ze deze met elkaar samenhangen. "Het PGR nog toegankelijker maken en meer opties bieden om de aangeboden map services te gebruiken (WFS, styling (SLD), enz.). Dan gaat de gebruiksfunctieit verder omhoog en gaat vanzelf iedereen het PGR gebruiken."

Geven en nemen en weer teruggeven

Veel open data in Nederland is geo-informatie. Provincies dragen daar hun steentje aan bij met het PGR. Maar het als open data aanbieden alleen is niet voldoende. De uitdrukking 'aanbod scheidt vraag' gaat zeker op. Verwachtingen over actualiteit van gegevens, versiebeheer en communicatie daarover, betrouwbaarheid van de dienstverlening, volledigheid; het zijn realistische vragen die gebruikers stellen. De open datadiscussie gaat niet alleen meer over de omvang van het aanbod, maar gaat meer over de wijze waarop gebruikers dit aanbod inzetten. Inzicht in die processen gaat helpen de infrastructuur zo in te richten, dat het vertrouwen wordt vergroot en gebruikers de infrastructuur gaan gebruiken zoals die is bedoeld: eenmalig aanbod, meervoudig gebruik.

Provincies gaan in gesprek met gebruikers om dit gebruik te kennen en om feedback te krijgen en te benutten. Het is geven, nemen en weer teruggeven. Dit samenspel tussen aanbieder en gebruiker is een hoopvolle ontwikkeling die zal helpen het hergebruik van open data tot bloei te laten komen.

Figuur 4 WKO Tool Nederland: quick-scan kansen voor warmte-koudeopslag

Sytske Postma – zelfstandig adviseur Nieuwdenkers BV, s.postma@nieuwdenkers.nl;

Johan van Arragon – teamleider geo-informatie Provincie Zuid-Holland, jf.van.arragon@pzh.nl